

ICKE KRETSANSLUTNA FRIVILLIGAS ORGANISATORISKA TILLHÖRIGHET

Slutrapport gällande utredning av motion I11 enligt beslut fattat av
Riksstämman 2019

Innehållsförteckning

INLEDNING	2
Uppdrag	2
Arbetsformer	2
Förankring i organisationen.....	2
NULÄGE	3
FAKTA I FRÅGAN	3
Vem är icke kretsansluten frivillig?	3
Avtal med Stockholms Länsstyrelse	3
Svenska Röda Korsets behandlingscenter (RKC) och Vårdförmedling.....	4
SLUTSATSER	4
Svårigheten med förtroendemannalett styrning.....	4
Att tillgodose sig rättigheter och skyldigheter genom frivilligcykeln	5
Uppföljningsutskottet som instans för icke kretsanslutna frivilliga?	5
Förslag till beslut	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Bilaga 1 Vägvalen	7
Projektform.....	7
Nationell krets	7

INLEDNING

Riksstämman har bett om en utredning kring frivilliga som utför uppdrag i verksamhet som drivs av Svenska Röda Korset nationellt och dessas organisatoriska tillhörighet. Alla frivilliga (såväl medlemmar som icke-medlemmar) inom Svenska Röda Korsets samtliga verksamheter har samma rättigheter och skyldigheter utifrån ett frivilligperspektiv. Detta gäller såväl frivilliga med längre åtaganden som de med kortare uppdrag (spontanfrivilliga).

Uppdrag

Riksstämman 2019 beslutade

ATT uppdra åt Svenska Röda Korsets styrelse att utarbeta ett förslag om centrala frivilligas organisatoriska tillhörighet som ger samma förutsättningar som lokala frivilliga har för att utföra sitt uppdrag, samma rättigheter (och skyldigheter) samt en förtroendemannalett styrning.

ATT uppdra åt Svenska Röda Korsets styrelse att efter remissförfarande besluta i frågan under riksstämmoperioden.

Arbetsformer

Utredningen har genomförts av en arbetsgrupp bestående av representanter från enhet Förening och kapacitet samt en referensgrupp bestående av förtroendevalda i krets och regionråd.

Arbetsgruppen har använt följande material i framtagandet av detta underlag liksom intervjuer med tjänstepersoner som har centrala frivilliga kopplat till sin verksamhet.

- Svenska Röda Korsets stadgar gällande från 2020-01-01
- Frivilligpolicy
- Uppförandekoden
- Röda Korsets grundprinciper – kommentarer av Jean Pictet

Intervjuer har hållits med:

- Daniel Norman, verksamhetsutvecklare Lokal beredskap, avdelning Nationell verksamhet
- Elisabet Nylander, verksamhetsutvecklare/projektledare, avdelning Vård och hälsa
- Elin Magnusson, verksamhetsutvecklare Barnverksamhet, Svenska Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade (RKC) i Malmö, avdelning Vård och hälsa

Förankring i organisationen

Arbetsgruppen har haft en referensgrupp bestående av frivilliga som gett stöd och bidragit med tankar och kommentarer. Två vägval har testats på referensgruppen, i ett öppet webinarium och på Rödakorsdialogen i maj 2020. Cirka tio personer deltog på webinariet och fick möjlighet att lämna synpunkter på de två vägvalen. De vägvalen¹ som provades för icke kretsanslutna frivilligas organisatoriska tillhörighet var projektform och nationell krets.¹

¹ För detaljerad information om de två vägvalen, se bilaga 1

NULÄGE

Frivilligas rättigheter och skyldigheter regleras i grundprinciperna, uppförandekoden och frivilligpolicyn. Förslag på förändringar, åsikter och förändrade behov kan framföras av frivilliga via frivilligledare eller annan av organisationen utsedd/delegerad ledare för gruppen (verksamhetsutvecklare, projektledare). Ledaren kan inom vissa ramar fatta beslut om mindre ändringar i verksamhet och är även ansvarig för lyfta förslag, klagomål och behov vidare till ansvarig kretsstyrelse eller uppdragsgivare inom tjänstepersonsorganisationen.

Ansvar för frivilligas introduktion, utbildning och avslut ligger på verksamhetsansvarig krets eller på tjänsteperson i de fall då Svenska Röda Korset nationellt valt att driva verksamhet. I det sistnämnda fallet, när det är tjänsteperson som fått delegerat verksamhetsansvar, är Svenska Röda Korsets styrelse ansvarig.

Då det är medlemmar som utgör Svenska Röda Korsets demokratiska organisation har utredningen inte fokuserat på denna del – detta då medlemskap inom Svenska Röda Korset inte är en förutsättning för frivillighet utan endast för demokratisk arbetsordning, och varken motionen eller Riksstämman har fokuserat på detta.

Av denna anledning har utredningen fokuserat på organisering och ansvar för frivilliga som utför uppdrag för Svenska Röda Korset nationellt och dessa frivilligas möjlighet till samma rättigheter och skyldigheter som frivilliga på lokal nivå under ansvar av en kretsstyrelse. Det är av stor vikt att alla frivilliguppdrag utgår ifrån frivilligcykeln.

Utredningen har inte heller hittat en grupp inom Svenska Röda Korset som kan betraktas som *enbart* centrala frivilliga, som i fortsättningen i denna rapport kallas icke kretsanslutna frivilliga. Det som förekommer i en mindre skala är verksamheter där det har slutits avtal mellan Svenska Röda Korset och annan organisation. Följaktligen har utredningen valt att kalla gruppen icke kretsanslutna frivilliga.

FAKTA I FRÅGAN

Vem är icke kretsanslutna frivillig?

Gruppen som utför frivilliguppdrag för Svenska Röda Korsets nationella organisation är förhållandevis liten. Denna grupp består av frivilliga som har en kretsanknytning, frivilliga rekryterade direkt till verksamhet och frivilliga som deltar i uppdrag/verksamheter i samarbetsorganisation. Nedan följer beskrivningar och exempel på icke kretsanslutna frivilliga.

Avtal med Stockholms Länsstyrelse

Svenska Röda Korset bistår med frivilliga inom krisstöd som kan rycka ut till Bromma och Arlanda flygplatser samt Viking Line. Ett samarbete med Missing people finns också men utan ett formellt avtal. Frivilliga får stöd från tjänstepersonsorganisationen i form av administrativt stöd, fortbildning och repetitionsutbildning.

Denna grupp består av ungefär 100 personer, där en del är kopplade till Svenska Röda Korsets nationella organisation och i en del fall krets.

Svenska Röda Korsets behandlingscenter (RKC) och Vårdförmedling

Även Svenska Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade (RKC) har frivilliga direkt kopplade till sin verksamhet. I de flesta fall är det dock frivilliga från kretsar involverade i verksamheten, som därmed har en organisatorisk tillhörighet, även om verksamheten bedrivs av annan uppdragsgivare. Gruppen är cirka 60 till antalet och av dessa har majoriteten rekryterats direkt till uppdraget och resten kommer från antingen krets eller lokalförening inom Röda Korsets Ungdomsförbund (RKUF). Gruppen leds av verksamhetsutvecklare på RKC som har hand om introduktion, utbildning och avslut.

Det finns även RKC:er som bedriver frivilligverksamhet i samverkan med krets eller RKUF-lokalförening.

Inom Vårdförmedlingen har det också förekommit frivilligverksamhet i liten skala, då främst gällande frivilliga med yrkeskompetens som till exempel läkare och sjuksköterskor. Anställda på Vårdförmedlingen är de som ansvarat för introduktion till de frivilliguppdrag som erbjudits.

Ingen ur de två sistnämnda grupperna har visat sig vara missnöjda med sitt frivilliguppdrag och verksamheten som bedrivs. De känner sig även nöjda med det stöd de får av tjänstepersonsorganisationen.

SLUTSATSER

Svårigheten med förtroendemannalett styrning

Under det öppna webinariet och på Rödakorsdialogen i maj prövades två förslag kring organisatorisk tillhörighet. Det ena var projektform och det andra var nationell krets. Ingen av dessa förslag föll särskilt väl ut eller ansågs av deltagarna vara en reell lösning.

På webinariet var det två frivilliga som förordade nationell krets om det stod mellan dessa två vägval. Detta förslag har stora nackdelar som till exempel att den nationella kretsen blir en krets med få frivilliga och stort geografiskt område, att det blir svårt med gränsdragningar mellan nationell krets och kommunkrets samt att det kan bli förvirring kring delegationen till en nationell krets som utförare åt Svenska Röda Korset nationellt.

Förslaget att bedriva verksamhet genom icke kretsanslutna frivilliga i projektform såg inte deltagarna på webinariet som en gångbar lösning; de kunde inte se att just projektformen skulle lösa de organisatoriska utmaningarna i praktiken.

Under Rödakorsdialogen lyftes ett alternativ från en av deltagarna. Detta alternativ innebär att icke kretsanslutna frivilliga läggs direkt under Svenska Röda Korsets styrelse. Som det ser ut i dagsläget har Svenska Röda Korsets styrelse det yttersta ansvaret för verksamhet som organiseras av den nationella organisationen men har delegerat verksamhetsansvaret (det vill säga frivilligas introduktion, utbildning och avslut), till tjänstepersonsorganisationen. Att lägga även detta uppdrag på styrelsen, och därmed skapa en ny organisationsform, med frivilliga direkt kopplade till Svenska Röda Korsets styrelse, skulle få stor påverkan på det uppdrag som Riksstämman beslutat att Svenska Röda Korsets styrelse ska ha. Detta skulle innebära att styrelsen skulle behöva bli operativ. Det finns också en risk att det bildas ett A-lag och ett B-lag bland våra frivilliga.

Att tillgodose sig rättigheter och skyldigheter genom frivilligcykeln

Det som också var en synpunkt på Rödakorsdialogen var svårigheten för icke kretsanslutna frivilliga att framföra klagomål, förbättringsmöjligheter eller påpeka brister. Just detta dilemma finns inte enbart hos icke kretsanslutna frivilliga utan även frivilliga vars verksamhet ligger under krets. Av denna anledning har generalsekreteraren fastställt riktlinjer för klagomål på Svenska Röda Korset. Instansen som är föreslagen att hantera klagomål som är (bortsett från kretsdilemman eller whistle blowing) kopplade till verksamhet och krets är styrelsens uppföljningsutskott. I de riktlinjer som finns i dag anges enbart frivilliga och förtroendevalda, men icke kretsanslutna frivilliga bör läggas till för att tydliggöra kontaktvägar för frivilliga vars verksamhet organiseras nationellt.

Uppföljningsutskottet som instans för icke kretsanslutna frivilliga?

Utifrån stadgar och frivilligpolicy är det tydligt att Svenska Röda Korset styrelse är ytterst ansvarig för all verksamhet, även verksamhet där styrelsen delegerat ansvar till tjänstepersonsorganisationen samt implementering, genomförande och uppföljning av frivilligcykeln och styrdokument.

Svenska Röda Korset genomgår redan nu en stor organisationsförändring i och med Riksstämmans beslut om kommunkretsar med processer med sammangående. Att i detta läge även starta en nationell krets är inte ett bra alternativ. Detsamma gäller för att göra styrelsen operativt ansvarig för verksamheter. Det går inte att hitta en modell för att säkerställa att icke kretsorganiserade frivilliga får en förtroendemannalett styrning.

Det som dock blivit påtagligt under utredningens gång är att önskan om förtroendemannalett styrning egentligen bottenar i svårigheten som icke kretsanslutna frivilliga upplevt kring att kunna påtala och få gehör när de upplever att uppdraget inte följer frivilligcykeln eller att de inte kan tillgodo se sig de rättigheter som specificeras i frivilligpolicyn.

Just detta är något som både icke kretsanslutna frivilliga och frivilliga vars uppdrag ligger under krets har gemensamt, det vill säga en önskan att ha instanser för att kunna framföra feedback och klagomål. Dock är skillnaden att frivilliga i kretsledd verksamhet har en kretsstyrelse att vända sig till om de upplever att till exempel frivilligledaren inte lyssnar. För en icke kretsanslutna frivillig finns en tjänsteperson som fungerar liksom en frivilligledare som feedback och klagomål kan ventileras till. Den personen har i sin tur en chef som frivilliga kan kontakta som en andra instans. I de fall där den frivillige inte känner att den, av olika anledningar, kan vända sig till en verksamhetschef för att påtala klagomål eller feedback så anser den här utredningen att uppföljningsutskottet bör vara en ytterligare instans.

Utredningen ser att det vore bra att det fanns en instans i förtroendemannalettet för icke kretsanslutna frivilliga. Genom detta skulle även icke kretsanslutna frivilliga få en instans och därmed stärkt möjlighet till samma förutsättningar som lokala frivilliga gällande rättigheter och skyldigheter, dock utan förtroendemannalett styrning.

Utifrån denna slutrapport beslutade Svenska Röda Korsets styrelse 2020-10-16:

ATT icke kretsanslutna frivilligas organisatoriska hemvist kvarstår i sin nuvarande form.

ATT tjänstepersoner som leder icke kretsanslutna frivilliga har skyldighet att säkerställa att frivilligas rättigheter och skyldigheter enligt frivilligpolicyn beaktas.

Bilaga 1 Vägvalen

Projektform

Att bedriva verksamhet i projektform är något som Svenska Röda Korset har gjort under alla år. Projektformen ger en tydligare struktur med en projektorganisation som leder verksamheten. Denna form skulle säkerställa att frivilligledare och frivilligas rättigheter och skyldigheter efterlevs och infrias. Att deras kompetens och åsikter tas tillvara in i projektorganisationen och på så sätt få igenom de förändringar och förbättringar de ser. Svenska Röda Korset skulle via en projektorganisation säkerställa att frivilliga får rätt kompetens för sitt uppdrag och en introduktion till Svenska Röda Korset så att engagemanget kan fortsätta även efter avslutat projekt.

Fördelar:

- Projektform formaliserar Svenska Röda Korsets nationella verksamhet med tydlig uppdragsgivare och tydlig delegationsordning.
- Möjligt att sätta upp projektorganisation vid kortare och längre uppdrag.
- Projekt ger en flexibilitet att prova nya arbetsformer inom ramarna för Svenska Röda Korset
- Det är lätt att sätta ihop en projektgrupp
- Ett projekt har ett tydligt slut där utvärdering görs.
- Utvärdering av projekt säkerställer att frivilligas synpunkter tas upp och värderas.
- Implementeringstid kan planeras in i projekt för att arbetet på ett bra sätt ska kunna övergå i linjeverksamhet.
- Lättare att förutse budget med projektorganisation

Nackdelar

- Mycket arbete kring projektorganisation
- Beroende på projekttid så finns risk för att projektledare/grupp/frivilliga bytts ut och kontinuitet blir lidande
- Frivilliga i projektform känner sig än mer utanför organisationen då en ses som ”projektfrivillig”

Nationell krets

Bildandet av en nationell krets för frivilliga inom nationell verksamhet skulle innebära att samtliga frivilliga, oavsett uppdrag, samlas under samma organisatoriska tillhörighet. Nationella kretsens uppdrag skulle då vara att svara på Svenska Röda Korsets nationella uppdrag och därmed inte själva skapa verksamhet. Kretsens styrelse skulle i stället vara ansvarig för att frivilligas rättigheter och skyldigheter tillgodoses.

Fördelar

- Frivilliga har en egen styrelse och därmed en tydlig organisatorisk tillhörighet.
- Frivilliga får närmare till förtroendevalda
- Frivilliga får en introduktion till Svenska Röda Korsets demokratiska ordning.

Nackdelar

- Risk att den nationella kretsen blir en krets med få frivilliga och stort geografiskt område
- Svårt med gränsdragningar mellan nationell krets och kommunkrets
- Förvirring kring delegationen till nationell krets som utförare åt Svenska Röda Korset nationellt
- Svårt att motivera personer att sitta med i en styrelse